

ישיבה בסוכה בעת הגשמים

כיסוי הסוכה בעת הגשמים

1. מותר לפרוס כיסוי ניילון שהוא בלתי עביר למים וכדומה על גבי הסכך כדי להגן מפני הגשמים. ובלבד שניכר שפורס משום הגשמים.¹
2. אם עושה כן ביום טוב או בשבת יזהר שלא ינענע את הסכך הואיל והסכך הוא מוקצה.²
3. כשפוסק הגשם יכול לקפל מחדש את הניילון והסוכה כשרה ואין צריך לנענע את הסכך כדי להכשירו לסוכה.³

סוכה שנפלה מחמת הגשמים

4. אם מחמת הגשם או הרוח נפלה הסוכה ביום טוב או בשבת אין להקימה מחדש. והוא הדין אם נפל הסכך שאין להחזירו למקומו משום מוקצה. וביום טוב מותר לומר לגוי לבנותה.⁴
5. אולם אם נפלה הסוכה בחול המועד אפשר להקימה.⁵ וכן במקרה שנפל דופן הסוכה בחול המועד יכול להשיבו למקומו,⁶ ואין בזה משום תעשה ולא מן העשוי.⁷
6. נוי הסוכה שנפל מחמת הגשמים או הרוח – אם נפל ביום טוב או בשבת אסור בטלטול מחמת מוקצה.⁸ אם נפל בחול המועד מותר לטלטלו ולהחזירו למקומו, אולם אסור להשתמש בו.⁹

ירדו גשמים בעת הסעודה

7. אם ירדו גשמים לתוך הסוכה עד שמקלקלים את התבשיל הרי זה נכנס לתוך הבית.¹⁰
8. כאשר יוצא מן הסוכה מפני הגשמים, לא יבעט ויצא, אלא יצא מתוך הכנעה כמו עבד שמוזג לרבו ושפכו רבו על פניו.¹¹
9. כל הנשאר בסוכה בעת ירידת הגשמים אינו אלא הדיוט ואינו מקבל שכר עליו וברכתו לבטלה.¹²

¹ אמנם בשולחן ערוך סימן תרכט סעיף יט פסק בסתם שאם פרס סדין כדי להגן מפני החמה הסוכה פסולה ורק בדעת י"א כתב שהיינו אם הסוכה הייתה חממה מרובה מצלתה, אולם אם הסוכה הייתה כשרה וצלתה מרובה מחמתה, מותר לפרוס סדין על הסכך כדי להגן עליה מפני החמה או מפני הגשמים. וכלל הוא בידינו סתם וי"א הלכה כסתם. וכן הכריעו האחרונים. אולם כבר כתבו שבשעת הדחק שלא יכול לשבת בסוכה וניכר שפורס הסדין מפני הגשמים או מפני העלץ – מותר. כך פסקו מג"א ח"א והמשנה ברורה (שם ס"ק נ"ח).

² מוקצה מחמת מצוותו – עיין שולחן ערוך הלכות סוכה סימן תרלח.

³ הואיל ויש אומרים שאין פוסל את הסוכה אם פורס עליה סדין כדי להגן עליה כדלעיל הערה 1 לכן על ידי שמסיר את כיסוי הניילון אין צריך לחדש בה דבר.

⁴ שולחן ערוך סימן תרלז סעיף א ובמשנה ברורה סק"א.

⁵ הואיל והוא צורך מצווה וצורך המועד, וניכר שעושה כן לשם כך – שולחן ערוך שם.

⁶ ההיתר להחזיר את המחיצה הוא רק בחול המועד אולם ביום טוב או בשבת אסור לעשות מחיצה המתרת – היינו מחיצה שמתירה שימוש בה בשבת או ביום טוב – עיין שולחן ערוך סימן שטו סעיף א; סימן תרל סעיף יב. והיינו דווקא במחיצה המתרת כגון כשנפלה הדופן השלישית וכעת יש לו רק שתי דפנות. אולם אם נפלה הדופן הרביעית החזרתה למקום מותרת גם ביום טוב הואיל ואינה מחיצה המתרת. אולם ההיתר הוא רק להעמידה ולא לקשור וכד' – עיין שולחן ערוך סימן שטו שם ומשנה ברורה שם סק"ו.

⁷ עיין שו"ת לב חיים לר' חיים פלאג' ח"ב סימן רט. ובשו"ת רב פעלים ח"א סימן לד כתב הואיל וכבר הוכשרה אף על פי שנפלו כל המחיצות ליכא בזה משום תעשה ולא מן העשוי, ובלבד שנפלו המחיצות אחר כניסת חג הסוכות וחשיבא הסכך למצווה. ועיין עוד ילקוט יוסף הלכות דיני הסכך והדפנות הלכה ח הערה ט.

⁸ שולחן ערוך סימן תרלח סעיף ב ומשנה ברורה סק"ג.

⁹ שם משנה ברורה סק"ד.

¹⁰ משנה מסכת סוכה פרק ב משנה ט; שולחן ערוך סימן תרלט סעיף ה.

¹¹ משנה שם: "ירדו גשמים מאימתי מותר לפנות משתסרה המקפה משלו משל למה הדבר דומה לעבד שבא למזוג כוס לרבו ושפך לו קיתון על פניו". ועיין פירוש המשניות לרמב"ם שכתב: "וירידת גשמים בתחילת חג הסוכות רמז כי ה' אינו מקבל מעשיהם". ויש שכתבו היינו רק בלילה הראשון שהיא מצוה החובה עליו ואינו יכול להפטר ממנה מה שאין כן בשאר לילות שאין לראות בכך סימן – שו"ת ויחי יעקב סימן לו. ויש שכתבו שלא אמרו אלא כשלא ירדו גשמים קודם החג אלא דווקא בליל החג דהוי סימן שלא קבלו מעשיהם. אולם אם התחילו גשמים קודם החג סימן ברכה היא – והובאו הדברים בספר ילקוט יוסף דיני ישיבה בסוכה הערה יד.

¹² הרמ"א שם סעיף ז. ועיין בביאור הלכה (שם ד"ה הדיוטות) "כיון שהם כשפיכת כוס על פניו שרבו הראה לו שאינו רוצה בעבודתו והוא רוצה לכופר רבו לעבדו שאין זה דרך ארץ". ובספר מטה אפרים כתב (אלף למטה תרכה, קז): "ונראה שיש בזה סרך איסור משום שאינו מקיים שמחת יום טוב כראוי. ומכל שכן כשהוא דר עם בני ביתו אחרים, והם אוכלים בבית, אז מה שהוא אוכל בסוכה מיחזי כיהרא יתירה...". אמנם מסופר על זקנו של החיד"א ר' אברהם אזולאי זיע"א שפסק שמותר לישב בסוכה בשעה בה יורדים גשמים. וכ"כ בשו"ת מנחת אלעזר (ח"ד סימן לא): "מנהגינו מאבות אבותינו ורבותינו דור אחר דור מתלמידי הבעל שם טוב זיע"א – לישב בסוכה בשבעת ימי החג גם אם גשמים יורדים ח"ו...". אולם אין כן דעת הפוסקים כדלעיל. ועיין בביאור הלכה שם ד"ה וכל הפטור.

פסקו הגשמים

10. פסקו הגשמים אין מחייבים אותו לחזור מיד לסוכה, אלא יושב בביתו עד שיגמור סעודתו¹³.
11. כל האמור הוא לגבי גשם שיורד בחול המועד, אולם בלילה הראשון אם ירדו גשמים צריך לאכול כזית גם בשעת ירידת הגשמים, לפי שבלילה הראשון אף המצטער חייב לאכול בסוכה. מ"מ לא יברך "לישב בסוכה" משום ספק ברכות להקל. ומנהג הספרדים גם לילה ראשון אינו יושב בסוכה¹⁴.
12. יש אומרים שלכתחילה אם יורד גשם ראוי להמתין ולא לאכול עד חצות הלילה שכן ייתכן שייפסקו הגשמים ויוכל לקיים המצווה בברכה. אולם אחר חצות אינו צריך להמתין יותר. ואם מצטער מחמת הרעב או מחמת השינה אין צורך להמתין¹⁵.
13. ועיקר כדעת האומרים שאין צריך להמתין אלא זמן מועט בפרט כאשר ישנם ילדים קטנים או אורחים ועניים¹⁶.
14. אם אחר שאכל בביתו פסקו הגשמים, אם לפני חצות הלילה פסקו – למנהג ספרד יכנס ויאכל כזית ויברך לישב בסוכה ולמנהג בני אשכנז יאכל כביצה¹⁷. לדעת הכל אם אחר חצות פסקו הגשמים, לא יברך אלא אם כן אוכל כביצה.
15. הישן בסוכה וירדו עליו גשמים, יכול לצאת מן הסוכה מיד ואינו חייב להמתין שיעור עד שיתקלקל התבשיל, שכן בשינה גם אם יש גשמים מועטים יש צער שינה¹⁸. אם פסקו הגשמים אין מטריחים אותו לחזור לסוכה כל אותו הלילה אלא ישן בביתו עד הבוקר¹⁹.

בברכת חג שמח**רמי רחמים ברכיהו**

¹³ שולחן ערוך שם סעיף ו. ובביאור הלכה (שם ד"ה היה אוכל) דייק שאם פסקו הגשמים קודם שישב לסעודתו מחוייב לחזור לסעודתו.

¹⁴ זו מחלוקת ראשונים ובעוד שהרא"ש והר"ן והטור פסקו שלילה ראשון אפילו מצטער חייב ולא אמרין תשבו כעין תדורו, ולמדו כן גזירה שוה מחג המצות - וכך פסק הרמ"א סימן תרל"ט סעיף ה. הרי שהראב"ד והרשב"א וכן התוס' חולקים וסוברים שאין ללמוד מחג המצות לעניין חיוב לילה ראשון ואין לחלק בין לילה ראשון לשאר לילות חול המועד לעניין זה – וכך פסק מרן השולחן ערוך. וכן כמה פוסקים באשכנז הובאו בשער הציון סקס"ד. ולכן פסקו הח"א והמשנה ברורה (שם סקל"ה) שגם למנהג הרמ"א אין לברך לישב בסוכה.

¹⁵ משנה ברורה סקל"ה בשם ח"א וביכורי יעקב ועיין שער הציון סקס"ז.

¹⁶ משנה ברורה שם סקל"ה בשם אליה רבה ופרי מגדים.

¹⁷ כך משמע ממה שפסק מרן השולחן ערוך שם סעיף ג: "אכילה בסוכה בליל יום טוב הראשון חובה אפילו אכל כזית פת יצא ידי חובה". אולם מהמשנה ברורה משמע שצריך לאכול כביצה שכן כתב (שם סקל"ו): "ואם פסקו הגשמים אפילו כבר בירך בהמ"ז על אכילה הקודמת צריך לאכול עוד הפעם כשיעור ביצה ומעט יותר בסוכה ולברך לישב בסוכה כדי לצאת דעת הפוסקים דס"ל דאינו יוצא במה שאכל בעת הגשם". וביאר בשער הציון שער הציון סימן תרלט ס"ק סט: "ואם אוכל רק כשיעור כזית או כביצה אינו יכול לברך לישב בסוכה, דלדעת הפוסקים דסבירא להו דמצטער חייב בלילה הראשונה, הרי קיים מתחלה המצות עשה באכילה ראשונה, ושוב עתה הדין כמו בשאר ימי סכות דאין לברך לישב בסוכה רק על יותר מכביצה. היינו השאלה אם צריך לאכול כביצה או כזית תלויה בשאלה אם בלילה ראשון מחוייב לכול בסוכה או לאו. לשיטת השולחן ערוך שאינו מחוייב, אם כן עדיין אוכל בלילה הראשון בסוכה ואין צריך יותר מכביצה מה שאין כן לשיטת הרמ"א שמחוייב לאכול בסוכה גם בלילה ראשון אם כן כבר יצא ידי חובה ומעתה כדן האוכל בסוכה בשאר ימים שרק אם אוכל כביצה חייב בסוכה, ודו"ק.

¹⁸ הרמ"א שם סעיף ז.

¹⁹ שולחן ערוך שם סעיף ז.